

GAUTENG PROVINCE

EDUCATION
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

**GAUTENG DEPARTEMENT VAN ONDERWYS
EKURHULENI NOORD-DISTRIK**

LEWENSORIËTERING

GRAAD 8

16 November 2022

PUNTE: /70

TYD: 1:30 URE

70

Naam en Van: _____ Graad: _____

INSTRUKSIES VIR KANDIDAAT

1. Lees al die instruksies sorgvuldig deur voordat jy hierdie vraestel beantwoord.
2. Laat EEN reël oop nadat jy elke afdeling voltooi het.
3. Nommer jou antwoord korrek volgens die nommeringstelsel in hierdie eksamen vraestel.
4. **Hierdie vraestel bestaan uit DRIE afdelings:**

AFDELING A: 25 punte (verplichtend)

AFDELING B: 25 punte (Verplichtend)

AFDELING C: 20 punte (kies slegs TWEE vrae)

5. Beantwoord **Afdeling C** in volsinne en in paragrawe.

Die vrae in hierdie afdeling sal jou vermoë toets om jou kennis en vaardighede toe te pas.

6. Skryf netjies, duidelik en leesbaar.
7. Gebruik 'n blou pen.
8. Daar is **10** bladsye vir hierdie eksamen.

AFDELING A : 25 PUNTE (VERPLIGTEND)

Beantwoord AL die vrae in hierdie afdeling.

Vraag 1 : Meervoudige keusevrae

Omkring die korrekte antwoord. Voorbeeld: 1.6: **D**

1.1. Watter stelling is korrek?

- a) Menseregte sluit 'n wye reeks van optrede in.
- b) Verkragting, marteling en slawerny is van die ernstigste oortredings.
- c) Alle menseregteskendings is onaanvaarbaar in die Handves van Regte.
- d) Al die bogenoemde.

(1)

1.2. Spanbou-aktiwiteite bevorder:

- a) Ontwikkeling van kommunikasievaardighede.
- b) Moedig jou aan om saam met 'n maat of as 'n span te werk.
- c) Uitstekende buitelug ontspanning.
- d) Al die bogenoemde.

(1)

1.3. Plastiek is skadelik vir die omgewing omdat...

- a) Plastieksakke die brose ekosisteem beïnvloed wanneer dit in riviere en damme gegooi word.
- b) Plastiek vernietig berge.
- c) Dit is die rede waarom mense COVID 19 gekry het
- d) Plastiek is skadelik vir ons omgewing omdat ons nie meer sport kan beoefen nie.

(1)

1.4. Die besluitnemingsproses verwys na...

- a) Om noukeurig te ondersoek en te evalueer.
- b) Stres en angs
- c) Die stappe wat ons moet neem wanneer ons met verskillende opsies in die lewe gekonfronteer word.
- d) Depressie

(1)

1.5. Diversiteit in tale.

- a) In Suid-Afrika praat ons net twee tale.
- b) Ons hoef nie ander kulture se tale te respekteer nie.
- c) Hoe minder tale ons praat hoe meer kan ons die mense in Suid-Afrika beheer.
- d) Suid-Afrika het 11 amptelike tale.

(1)

[5]

Vraag 2 :

Definieer die volgende konsepte en skryf antwoorde in die spasie wat voorsien word.

2.1. COVID-19 (koronavirus)

_____ (1)

2.2. Pandemie

(1)

2.3. Epidemie

(1)

2.4. Inperking

(1)

2.5. Onsmettingsmiddel

(1)

[5]

Vraag 3

Pas Kolom A by Kolom B. Skryf slegs die nommer en die ooreenstemmende letter in Kolom C neer.
Voorbeeld: (3.6: I)

	KOLOM A		KOLOM B	KOLOM C
3.1.	R.Y.D.O	A	Suid-Afrikaanse Menseregtekommissie	
3.2.	WESSA	B	Inheemse kennisstelsel	
3.3.	NAPWA	C	<i>Wildlife and Environmental Society</i> van Suid-Afrika	
3.4.	SAMRK	D	Rus, Ys, Druk en oplik	
3.5.	IKS	E	Die Suid-Afrikaanse Depressie- en Angsgroep	
		F	Departement van Waterwese en Bosbou	
		G	Anti-retrovirale middels	
		H	Nasionale Vereniging van Mense wat MIV en VIGS het (National Association for people with AIDS).	

[5]

Vraag 4

Lees die uittreksel hieronder en beantwoord die vrae wat volg:

Omgewingsgesondheidskwessies

Dit is ons verantwoordelikheid as mense wat op aarde leef om oplossings te vind vir die probleme wat ons op aarde veroorsaak het en ons moet ons gedrag te verander. Ons moet volhoubare maniere vind om te lewe. Die vestiging en beveiliging van lewensvatbare natuur- en biosfeerreservate, insluitend wilde lande en mariene gebiede, om die Aarde se lewensondersteuningstelsels te beskerm. Ons moet biodiversiteit handhaaf en ons natuurlike erfenis bewaar. Bevorder die herstel van bedreigde spesies en ekosisteme. Beheer en roei nie-inheemse of geneties gemodifiseerde organismes uit wat skadelik is vir inheemse spesies en die omgewing en voorkom die inbring van sulke skadelike organismes. Bestuur die gebruik van hernubare hulpbronne soos water, grond, produkte uit woude en seelewe op maniere wat nie die tempo van herlewing oorskry nie en wat die gesondheid van ekosisteme beskerm. Verseker dat besluitneming die kumulatiewe, langtermyn-, indirekte, langafstand- en globale gevolge van menslike aktiwiteite aanspreek. Verminder, hergebruik en herwin die materiaal wat in produksie- en

verbruikstelsels gebruik word, en verseker dat oorblywende afval deur ekologiese stelsels geassimileer kan word.

Alle lewe op aarde is op koolstof gebaseer. Plante gebruik koolstofdioksied om suurstof te maak, en mense en diere asem suurstof in en produseer koolstofdioksied.

As die koolstofsiklus versteur word, beïnvloed dit alle lewe op ons planeet.

4.1. Noem **DRIE** dinge waarop mense staatmaak om aan die lewe te bly, gesond te bly en op aarde te kan lewe?

(3)

4.2. Noem **EEN** siekte veroorsaak deur swak omgewingstoestande.

(1)

4.3. Noem **TWEE** spesies van diere wat as gevolg van menslike optrede uitgesterf het.

(2)

4.4. Hoe kan ons die koolstofbalans behou wat ons nodig het om te verseker dat daar genoeg plante is wat suurstof produseer?

(2)

4.5. **Neem standpunt in teen omgewingsgesondheidsmisbruik!**

Gee elke Suid-Afrikaner raad oor hoe om saam te werk om 'n verandering te maak om ons omgewing te beskerm.

(2)

[10]

TOTALE AFDELING A: [25]

AFDELING B: 25 punte (VERPLIGTE)

Jy moet AL die vrae in hierdie afdeling beantwoord.

Vraag 5: Kies die korrekte terminologie vir die stelling wat verskaf word.

Kulturele diversiteit Ekosisteem Kulturele norme en waardes	Nasiebou Omgewingsgesondheidskwessies Natuurlike Geregtigheid	Reënboognasie Lobola Sosiale ontwikkeling
5.1. Om saam te werk om alle stelsels en houdings in 'n land te versterk. _____		(1)
5.2. Die verskillende tale, tradisies en gelowe van kulture. _____		(1)
5.3. In Xhosa- en Zoeloe-kulture is dit die gewoonte dat die bruidegom se familie onderhandel vir betaling vir die bruid. _____		(1)
5.4. Ons samelewing bestaan uit mense van baie verskillende kulture. _____		(1)
5.5. Praktyke en tradisies van godsdiens of kultuur wat mense volg. _____		(1)
		[5]

Vraag 6

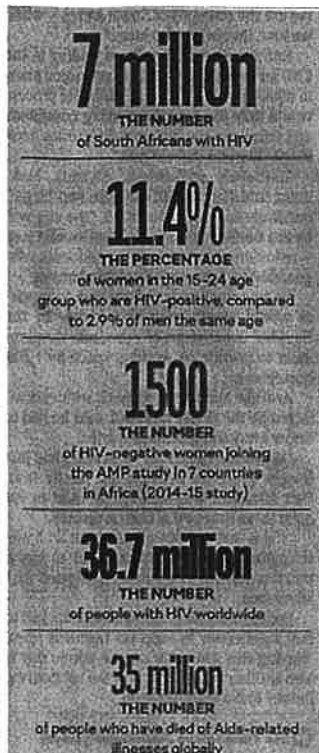
Kies die korrekte antwoord uit die **tekstkas** om die volgende stellings te voltooi.

bui, beta-endorfien, sterk- en swakpunte, daaglik, weeklik, gevoelens, dagboek, veilig, dwelms, emosies, stres, uitsien, hormone, water, anders, huil.

- 6.1. Oefening produseer groter as gemiddelde hoeveelhede van _____. (1)
- 6.2. Los jou gevoelens op, op 'n manier wat _____ is. (1)
- 6.3. Dit is goed om 'n _____ te hou waar jy jou gedagtes neerskryf. (1)
- 6.4. 'n Persoon met 'n goeie selfbeeld is bewus van sy eie _____. (1)
- 6.5. Jy moet jouself dwing om elke dag iets _____ te doen. (1)
- [5]**

Vraag 7

Lees die artikel hieronder en beantwoord dan die vrae wat volg:

Lewe met MIV

Suid-Afrika het die hoogste aantal nuwe MIV-infeksies ter wêreld. Alhoewel MIV nie genees kan word nie, het die lewensverwagting vir mense met MIV oor die afgelope 20 jaar vinnig verbeter, as gevolg van moderne behandeling wat help om die toestand te beheer. Dit beteken dat die lewensverwagting vir iemand wat met MIV leef, wat vroeg met anti-retrovirale behandeling begin het en op behandeling reageer, nie verskil van die algemene bevolking nie. As jy egter MIV het, is daar verskeie faktore wat 'n impak sal hê. Dit sluit in of jy rook, dwelms of alkohol gebruik, veilige seks beoefen, oefen en 'n gesonde dieet volg.

Hope is 'n 17-jarige meisie wat by haar ouers woon. Sy is baie gesellig, speel sport en is baie geliefd onder haar maats. Haar ouers het onlangs vir haar gesê dat sy MIV-positief is. Hulle het haar na 'n dokter geneem en vir haar anti-retrovirale medisyne gegee. Hope neem die pille presies soos die dokter vir haar gesê het en sy glo regtig dit sal help. Sedert sy uitgevind het, was sy depressief en het opgehou om sport te beoefen of met haar vriende te ontmoet. Sy is baie gestres en lê snags wakker. Sy het begin rook om haar te help met stres. Haar ouers was ondersteunend en doen baie navorsing sodat hulle kan verstaan wat Hope kan doen om 'n goeie lewensgehalte te hê.

7.1. Noem **TWEE** maniere hoe 'n mens deur MIV geïnfekteer kan word.

(2)

7.2. Gee Hope raad wat haar sal help om haar siekte op verskillende maniere te bestuur sodat sy 'n lang en gesonde lewe kan lei.

(4)

7.3. In Hope se geval, hoe het sy met die MIV-virus besmet geraak?

(1)

7.4. Skryf 'n kort brief aan Hope. In die brief moet jy haar **raad gee** oor hoe om positief te bly regdeur haar siekte en haar help om **doelwitte** vir haar toekoms te stel sodat sy weer 'n normale lewe kan lei.

(3)
[10]

Vraag 8

Gee goeie raad aan die jeug oor hoe om te help om te sorg vir mense wat met MIV en vigs leef.

(5)

TOTALE AFDELING B: [25]

AFDELING C: 20 PUNTE (KIES SLEGS TWEE VRAE)

Kies slegs **TWEE** vrae uit die drie vrae hieronder:

Vraag 9

Lees die gevallestudie hieronder en beantwoord die vrae wat volg:

Vereer Aardedag

Aardedag het 'n wêreldwye beweging geword. Elke jaar, op die 22ste April, werk mense van regoor die wêreld saam om omgewingskwessies uit te lig en aan te spreek. Mense wat aan Aardedag deelneem, glo dat dit ons verantwoordelikheid is om oplossings te vind omdat mense die probleme veroorsaak het waarmee die Aarde nou te kampe het.

9.1. Skryf DRIE idees neer oor hoe mense Aardedag kan vier. (3)

9.2. Skryf 'n opstel in paragraafvorm en bespreek die volgende:
Toepassing van wette en beleide om omgewingsgesondheid te beskerm. (7)

